

चर्वणम्, -णा [चर्व् भावे ल्युट्] 1 Chewing, eating. -2 Sipping, tasting. -3 Food which must be chewed, solid food. -4 (Fig.) Tasting, relishing, enjoying; प्रमाणं चर्वणैवात्र स्वाभिन्ने विदुषां मतम् S. D. 57; (com. = चर्वणा आस्वादनं तच्च स्वादः काव्यार्थसंभेदादात्मानन्दसमुद्भव इत्युक्तप्रकारम्); so also; निष्पत्त्या चर्वणस्यास्य निष्पत्तिरुपचारतः 58.

चर्वा [चर्व्-अङ्] 1 A blow with the flat of the hand (said to be also चर्वन् m.). -2 Chewing.

चर्वित p. p. [चर्व् कर्मणि क्] 1 Chewed, bitten, eaten. -2 Tasted. -Comp. -**चर्वणम्** (lit.) chewing the chewed; (fig.) tautology, useless repetition, profitless reiteration. -**पात्रम्** a spitting pot.

चर्व्य p. [चर्व् कर्मणि ष्यत् यत् वा] To be chewed, chewable. -**व्यम्** Solid food, such as requires mastication.

चर्षणि a. [कृष् अनि आदेश्च चः Tv.] Ved. 1 Seeing, observing. -2 Moving, movable. -3 Swift active, पिता कुटस्य चर्षणिः Rv. 1. 46. 4. -निः A man; सुवीर्याय चर्षणयो मदन्ति Rv. 1. 184. 4; मायाऽश्विनौ समनक्ति चर्षणी Mb. 1. 3. 61. -f. A disloyal woman (बन्धकी); स चर्षणीनामुदगाच्छुचो मृजन् Bhāg. 10. 29. 2.

चल् I. 1 P. (चलति, rarely चलते, चचाल, अचालीत्, चलितुम्, चलित) 1 To shake, tremble, move, throb, palpitate, stir; छिन्नाश्वेलुः क्षणं भुजाः Bk. 14. 40; सपक्षोरि-रिवाचालीत् 15. 24; 6. 84. -2 (a) To go, move on, walk, stir or move (from one's place); पदात्पदमपि चलितुं न शक्नोति Pt. 4; चलत्येकेन पादेन तिष्ठत्येकेन बुद्धिमान् Chāṇ. 32; चचाल बाला स्तनभिन्नवत्कला Ku. 5. 84; Mk. 1. 56. (b) To proceed (on one's way), depart, set out, start off; चिञ्चोरपरिग्रहाः Ku. 6. 92 v. l. -3 To be affected, to be disturbed, confused or disordered (as mind), be agitated or perturbed; मुनेरपि यतस्तस्य दर्शनाच्चलते मनः Pt. 1. 400; लोभेन बुद्धिश्चलति H. 1. 140. -4 To deviate or swerve (with abl.); चलति नयान्न जिगीषतां हि चेतः Ki. 10. 29; to fall off, leave; Ms. 7. 15; Y. 1. 361. -Caus. (च-चा-ल्यति, चलित, चालित) 1 To cause to move, shake, stir; R. 8. 53. -2 To drive away, dismiss, remove or expel from; चाणक्ये चलिताधिकारविमुखे Mu. 4. 15. -3 To lead away from. -4 To cherish, foster (चालयति only). -5 To disturb, agitate; सुजनं जनाश्चलयितुं क ईशते Śi. 15. 40. -II. 6 P. (चलति, चलित) To sport, play, frolic about.

चल a. [चल्-अच्] 1 (a) Moving trembling, shaking, tremulous, rolling (as eyes &c.); चलापाङ्गां दृष्टिं स्पृशसि Ś. 1. 24; चलकाकपक्षकैरमाल्यपुत्रैः R. 3. 28 waving; Bh. 1. 16. (b) Movable (opp. स्थिर), moving; चले लक्ष्ये Ś. 2. 5; परिचर्य चललक्ष्यनिपातने R. 9. 49. -2 Unsteady, fickle, inconstant, loose, unfixd; दयितास्वनवस्थितं नृणां न खलु प्रेम चले सुहृज्जने Ku. 4. 28; प्रायश्चलं गौरवमाश्रितेषु 3. 1. -3 Frail, transitory, perishable; चला लक्ष्मीश्चलाः प्राणाश्चलं जीवितयौवनम् Bh. 3. 128. -4 Confused. -लः 1 Trembling, shaking, agitation. -2 Wind. -3 Quicksilver. -4 The supreme being. -ला 1 Lakṣmī, the goddess of wealth. -2 Lightning.

-3 A kind of perfume. -Comp. -अचल a. 1 movable and immovable. -2 fickle, unsteady, very transitory (= अतिचल); चलाचले च संसारे धर्म एको हि निश्चलः Bh. 3. 128; लक्ष्मीमिव चलाचलाम् Ki. 11. 30 (चलाचला = चञ्चला Malli.); कस्य न भवति चलाचलं धनम् Mk. 2. 14; N. 1. 60; चलाचलैरनुपदमाहताः खुरैः Śi. (-लः) a crow. -आतङ्कः rheumatism. -आत्मन् a. inconstant, fickle-minded. -इन्द्रिय a. 1 sensitive. -2 sensual. -इषुः one whose arrow flies unsteadily or misses the mark, a bad archer. -कर्णः the true distance of a planet from the earth. -चञ्चुः the Chakora bird. -चित्त a. fickle-minded. -दलः, -पत्रः the Aśvattha tree; बिल्वै-श्चलदलैरपि Parnāl. 4. 62; लीलाचलाचलं भाले हैमं चलदलच्छदम् (Mar. पिपळपान) Śiva. B. 6. 83. °च्छदः An ornament worn on the forehead, having the shape of the leaf of the Aśvattha tree. -सन्धिः movable articulation of the bones.

चलत्पूणिमा f. A kind of fish (L.)

चलदङ्गः (चलत् + अङ्ग) A kind of fish.

चलद्विषः The Kokila or Indian cuckoo.

चलन a. [चल् भावे ल्युट्] Moving, tremulous, trembling, shaking. -नः 1 A foot. -2 A deer. -नम् Trembling, shaking or shaking motion; चलनात्मकं कर्म T. S.; हस्तं, जातुं &c.; तरलदृग्गञ्जलचलनमनोहरवदनजनितरतिरागम् Git. 11. -2 Turning or leaving off. -3 Roaming, wandering. -नी 1 A short petticoat worn by common women. -2 The rope for tying an elephant.

चलनकम् [चलनं संज्ञायां कन्] A short petticoat worn by low women. -निका Silken fringes.

चलित p. p. [चल्-क्] 1 Shaken, moved, stirred agitated. -2 Gone, departed; एवमुक्त्वा स चलितः -3 attained. -4 known, understood. -5 Removed, displaced (see चल्). -तम् 1 Shaking, moving. -2 Going, walking. -3 A kind of dance; चलितं नाम नाट्यमन्तरेण M. 1.

चलुः [चल्-उन्] A mouthful (of water).

चलुकः [चलुना मीयते कन् Tv.] 1 Water taken up in the hollowed palm for rinsing the mouth. -2 A handful or mouthful (of water); cf. चुलुक.

चलिः A cover, wrapper.

चविः, -कम्, -का, -वी, -व्यकम्, -व्या A kind of pepper. L. D. B.

चव्यम् A kind of vegetable, pepper (Mar. चवक); प्रन्धिकं च पर्लां चव्यम्... Śiva. B. 30.

चष् I. 1 U. (चषति-ते) To eat. -II. 1 P. (चषति) To kill, injure, hurt.

चषकः -कम् [चष्-करणे क्वच्] A vessel used for drinking spirits, a goblet, a wine-glass; च्युतैः शिरस्त्रैश्चषकोत्तरेव R. 7. 49; मुखे लालाक्लिन्नं पिबति चषकं सासवमिव Śānti. 1. 29;